

[IT 10] FAKTOR-FAKTOR YANG MEMPENGARUHI PENYALAHGUNAAN ICT DI KALANGAN PELAJAR DI UUM SINTOK KEDAH DARUL AMAN

Fatin Liayana Nordin¹ & Mohd Zainudin Othman²

¹⁻²Pusat Pengajian Pengurusan Teknologi dan Logistik, Kolej Perniagaan, Universiti Utara Malaysia, 06010 UUM Sintok, Kedah
fatin_liayana93@yahoo.com¹, zainudin@uum.edu.my²

ABSTRAK

Teknologi maklumat ialah teknologi yang digunakan untuk pemprosesan maklumat. Penggunaan komputer untuk menyimpan, memproses, melindungi, mengubah, melihat, memindah, dan mendapatkan sesuatu maklumat tanpa mengira masa dan tempat. Internet merupakan salah satu saluran yang telah mengecilkan dunia. Tanpa internet kita akan ketinggalan kebelakang. Pelajar menggunakan internet sebagai alat komunikasi dalam pembelajaran dan perhubungan di institusi pengajian tinggi (IPT). Hal ini kerana internet yang digunakan tiada sekatan dan pemantauan terhadap pelajar dapat mengakses perkara negatif seperti video pornografi, dan hiburan yang tidak sesuai kepada pelajar. Pelajar perlu beretika semasa menggunakan komputer dalam rangkaian internet. Terdapat beberapa faktor-faktor yang mempengaruhi penyalahgunaan ICT di kalangan pelajar. Kajian ini melibatkan seramai 189 orang pelajar lelaki dan perempuan dari Universiti Utara Malaysia (UUM). Kaedah kuantitatif digunakan bagi mengenalpasti faktor-faktor yang mempengaruhi penyalahgunaan ict di kalangan pelajar di UUM. Dapatan daripada kajian ini mendapati bahawa faktor-faktor individu, pengetahuan, keselamatan, persekitaran sosial, dan kecanggihan teknologi merupakan faktor penyalahgunaan ict dalam kalangn pelajar uum. Faktor teknologi merupakan faktor yang paling mempengaruhi salah laku pelajar dan diikuti oleh faktor individu, keselamatan, sosial dan pengetahuan.

Kata kunci: penyalahgunaan ICT, teknologi, pelajar UUM

PENGENALAN

ICT merupakan ringkasan daripada *Information Communication Technology*. Dalam bahasa melayu, ICT ialah Teknologi Komunikasi dan Maklumat. Teknologi maklumat hasil daripada penggunaan komputer, telekomunikasi dan rangkaian data. Pengguna komputer perlu mematuhi etika semasa penggunaan komputer dalam rangkaian internet. Penggunaan ICT banyak membantu kita dalam segala urusan. Penggunaan ICT ialah dapat menjimatkan masa dan kos (Hui, 2009).

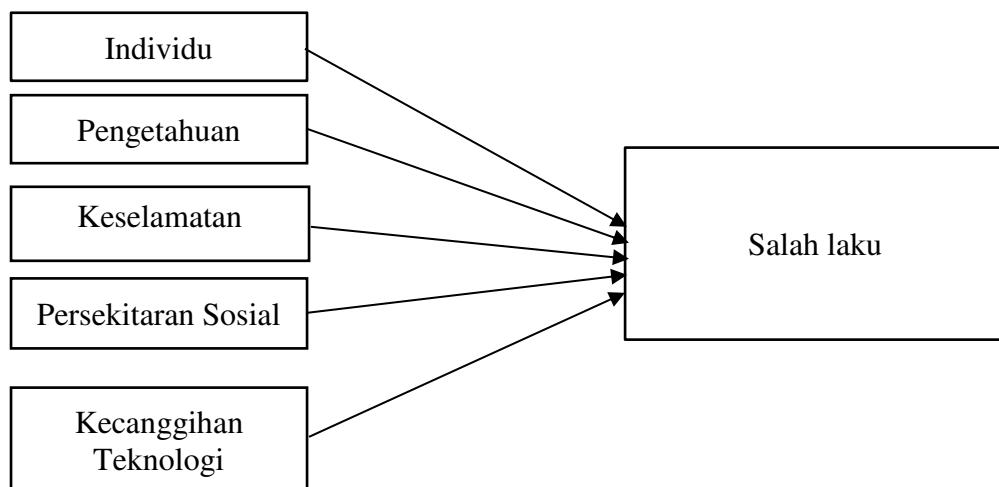
Etika ialah tingkah laku yang baik, menjadi orang baik dan kehidupan yang baik. Etika mempunyai penilaian, tanggungjawab, dan menganalisis, untuk menyelesaikan sesuatu masalah seperti masalah moral. Etika ialah pengukuran yang digunakan untuk membezakan tingkah laku seseorang samaada baik atau buruk. Etika komputer ialah nilai yang digunakan sebagai panduan bagi pengguna komputer (Mhd Zailani bin Mohd Yusoff & Rosnaaini binti Hamid, 2012).

PENYATAAN MASALAH

Golongan pelajar dan remaja terlibat dalam pelbagai masalah di dalam negara. Kes jenayah siber dan masalah sosial semakin bertambah dari semasa ke semasa. Masalah moral dalam kalangan masyarakat seperti penyebaran fitnah, perlakuan seks secara bebas, pornografi berleluasa dan sebagainya semakin meningkat. Penyalahgunaan IT ialah pemalsuan kod keselamatan, penggodam, dan sebar fitnah dan virus melalui internet. Masalah keruntuhan akhlak ini disebabkan oleh faktor penggunaan ICT dan internet. Oleh itu, Tujuan kajian ini untuk mengkaji faktor-faktor yang mempengaruhi penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar. Terdapat statistik menunjukkan peningkatan masalah sosial dalam kalangan remaja.

Masalah moral

Berdasarkan statistik dari Polis Diraja Malaysia (PDRM), sebanyak 7,816 kes pada 2013. Masalah akhlak dan moral golongan remaja meningkat sebanyak 111 peratus dalam tempoh setahun (Metro, 2015). Pada tahun 2012, Statistik untuk masalah aktiviti seksual dalam kalangan remaja telah meningkat daripada 0.9 pada 1994 kepada 8.3 peratus. Statistik ini diperoleh daripada kaji selidik Global Kesihatan Pelajar Sekolah (GSHS) serta Lembaga Penduduk dan Pembangunan Keluarga Negara (LPPKN), (Metro, 2015). Menurut Polis Diraja Malaysia (PDRM) statistik kes remaja lari rumah meningkat sebanyak 4097 pada 2010 (Metro, 2015).

Rajah 1
Model konsep kajian

Dengan itu, objektif kajian ini dijalankan adalah seperti yang berikut;

1. Mengenalpasti faktor-faktor yang mempengaruhi penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar uum.
2. Mengenalpasti hubungan antara faktor-faktor dan salah laku ICT di kalangan pelajar.

KEPENTINGAN KAJIAN

Dalam Rancangan Malaysia ke 7 (1995-2000) menunjukkan bahawa jumlah bilangan remaja pada tahun 1995 ialah 19.2 % daripada keseluruhan penduduk Malaysia. Bilangan ini akan bertambah kepada 20 juta orang menjelang tahun 2020. Remaja merupakan aset penting untuk masa depan negara. Kecanggihan teknologi pada era globalisasi kini menyebabkan remaja sekarang terlalu leka dan terpengaruh dengan penggunaan internet tanpa sekatan termasuklah pelajar IT di uum. Mereka boleh mengakses maklumat dengan mudah dan tanpa kawalan. Mereka tidak mematuhi etika penggunaan ICT semasa menggunakan internet.

Terdapat banyak penyalahgunaan ICT dalam penggunaan internet seperti peningkatan kes penyebaran fitnah, pornografi dan penggodaman. Kajian ini dijalankan untuk menegalkan faktor-faktor yang mempengaruhi salah laku etika penggunaan ICT dalam kalangan pelajar IT di UUM. Kajian ini melibatkan para pelajar sebagai responden kerana kajian sebelum ini telah dijalankan terhadap para guru yang melibatkan etika penggunaan ICT di sekolah. Kajian ini dijalankan untuk mengenalpasti faktor-faktor penyalahgunaan ICT di kalangan pelajar UUM.

ULASAN KARYA

Salah laku pelajar

Individu yang inginkan kebebasan dalam setiap perkara yang dilakukan merupakan punca salah laku pornografi. Melalui perkembangan teknologi maklumat bahan pornografi mudah dimiliki dan tersebar dengan cepat (Ismail, 2001). Pelajar yang selalu melayari internet daripada keluar bersama rakan akan menyebabkan mereka ketagihan internet. Apabila seseorang kerap menggunakan internet boleh mendorong untuk melakukan jenayah siber seperti penipuan dalam internet (Rashid, 2012). Pengguna lebih suka membeli barang fizikal melalui internet (Niaga, 2012). Penipuan dalam penggunaan internet merupakan salah satu penyalahgunaan pelajar dalam penggunaan ICT. Penipuan pembelian secara online juga merupakan salah laku penggunaan ICT seperti menjual produk melalui web dan laman sosial palsu. Penggunaan internet tanpa sekatan menyebabkan pelajar terjebak dalam masalah jenayah siber seperti penggodaman dan penyebaran fitnah melalui laman sesawang. Penyebaran maklumat tidak sah ini akan membuatkan masyarakat kita bergelumang dengan budaya fitnah dan pembohongan (Kosmo, 2016). Penyebaran mesej dan berita palsu melalui media sosial semakin berleluasa sejak kebelakangan ini. Penggodaman ialah ancaman siber yang dilakukan untuk mengakses sesuatu laman web untuk mencuri data dan maklumat peribadi orang lain (Harper, 2002). Penggodam akan memusnahkan data dan mengubah sistem komputer untuk kepentingan diri sendiri. Penggodaman akan memberi kesan yang buruk kepada individu, masyarakat, organisasi dan negara apabila maklumat sulit negara tersebar ke negara lain (Shan, 2012).

Faktor-faktor yang mempengaruhi penyalahgunaan ICT

Faktor kecanggihan teknologi

Kecanggihan teknologi telah memberi perubahan yang lebih baik dalam kehidupan. Kecanggihan teknologi merupakan salah satu faktor penyalahgunaan ICT di kalangan pelajar. Golongan belia lebih gemar menghabiskan masa mereka dengan melayari laman sosial seperti, twitter, facebook dan bermain games online. Mereka lebih suka

berinteraksi dengan media berbanding bergaul dengan keluarga. Hal ini menyebabkan hubungan kekeluargaan semakin renggang (Liaw, 2012).

Faktor persekitaran (ibu bapa dan rakan)

Ibu bapa perlu memainkan peranan penting dalam membentuk sahsiah diri, dan memberi pendidikan kepada anak-anak. Seterusnya, ibu bapa juga bertanggungjawab memastikan asas-asas nilai murni dalam kalangan anak-anak (Sulaiman Z. b., 1995). Dalam kajian ini mendapati bahawa ibu bapa sibuk dengan kerja dan tidak mempunyai masa bersama anak-anak di rumah. Hal ini menyebabkan anak-anak berasa bosan dan terpinggir semasa berada di rumah. Mereka akan lebih suka untuk bersama dengan rakan-rakan mereka pada masa lapang. Mereka mudah untuk melakukan perkara negatif kerana kurangnya pengawasan dari ibu bapa (Roslan, 2011). Kajian lepas mendapati kurangnya pengawasan terhadap penggunaan teknologi menjadi faktor penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar.

Faktor individu

Seseorang yang berpengalaman dalam penggunaan ICT dan internet. Pengalaman memberi peluang kepada individu untuk melakukan sesuatu yang diperlukan dengan mudah dan cepat. Selain itu, individu juga mempunyai perasaan ingin mencuba sesuatu yang baru. Perasaan ingin mencuba sesuatu yang baru menyebabkan mereka terjebak dalam penggunaan ict kerana mereka tidak mematuhi etika penggunaan ict dengan cara yang betul (Latif, 2005). Dapatan kajian lepas menjelaskan ketika remaja, mereka tidak suka dikongkong dalam setiap perkara yang dilakukan. Mereka lebih suka kebebasan dalam membuat dan melakukan sesuatu (Roslan, 2011).

Faktor pengetahuan

Individu yang mempunyai ilmu pengetahuan yang lebih tinggi dalam penggunaan internet akan menyumbang kepada masalah jenayah siber. Penceroboh menggunakan internet untuk menceroboh sistem komputer sesebuah syarikat melalui laman web syarikat tersebut. Mereka akan menceroboh laman web sesebuah syarikat dan mencuri maklumat-maklumat penting untuk dijual. Mereka akan menjual maklumat tersebut kepada pesaing syarikat tersebut. Hal ini menunjukkan penggunaan internet yang salah akan memberi kesan yang buruk kepada individu atau organisasi (Zila, 2009).

Faktor keselamatan

Kata laluan merupakan satu kata kunci yang menjadi rahsia dari pengetahuan orang lain. Kata laluan perlu dijaga agar tidak diketahui oleh pengguna lain. Sekiranya kata laluan jatuh ke tangan orang lain, mereka akan merosakkan fail atau menyebarkan fitnah melalui akaun pengguna lain (Daniel, 2009). Pengguna yang tidak mengemaskini fail dan rangkain juga menyebabkan sistem mudah diceroboh.

METODOLOGI KAJIAN

Objektif kajian ini adalah untuk mengkaji faktor-faktor penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar UUM. Populasi untuk kajian ini ialah pelajar dari UUM. Saiz populasi di dalam kajian ini adalah sebanyak 200 orang pelajar UUM. Teknik pengumpulan data yang telah digunakan ialah menggunakan persampelan rawak mudah. Kajian ini menggunakan kaedah kuantitatif. Borang soal selidik telah diedarkan kepada responden sebanyak 200. Hasilnya 189 orang responden daripada 200 telah menjawab soal

selidik yang lengkap diisi. Borang soal selidik mempunyai 2 bahagian dalam bahagian I bertujuan untuk mengenalpasti latar belakang demografi responden, bahagian II pula untuk mengukur faktor-faktor penyalahgunaan ICT di kalangan pelajar UUM. Item tersebut diadaptasi dan diubahsuai daripada kajian terdahulu oleh (Shis, 2010). Setiap item dalam seksyen tersebut menggunakan skala pemeringkatan 5 iaitu skala (1) sangat tidak setuju, (2) tidak bersetuju, (3) tidak pasti (4) setuju dan (5) sangat setuju. Teknik menganalisis data dalam kajian ini menggunakan *statistical package for the social sciences (spss)* versi 23. Kaedah analisis data yang digunakan termasuklah analisis diskriptif, analisis korelasi dan analisis regresi. Kajian ini dijalankan dengan merujuk kepada kajian lepas seperti thesis dan jurnal.

HASIL KAJIAN

Sebanyak 200 borang soal selidik telah diedarkan kepada responden dan 189 telah dikembalikan kepada penyelidik untuk dianalisis. Kajian ini menggunakan pakej perisian SPSS versi 23.0 untuk menganalisis data. Jadual 1 menunjukkan responden latar belakang demografi.

Jadual 1
Profile demografi

Pembolehubah	Kategori	Kekerapan n=189	Peratus (100%)
Umur	<20 tahun	34	18.0
	21-25 tahun	155	82.0
Jantina	Lelaki	78	41.3
	Perempuan	111	58.7
Status	Bujang	188	99.5
	Berkahwin	1	0.5
Warganegara	Malaysia	189	100.0
Pendidikan	Ijazah	186	98.4
	Master	2	1.1
	Phd	1	0.5
Kolej	CAS	38	20.1
	COB	96	50.8
	COLGIS	54	28.6

Analisis kebolehpercayaan

Jadual 2
Analisis kebolehpercayaan (n=189)

<i>Cronbach's Alpha</i>	N untuk bilangan
.778	24

Semua pembolehubah seperti individu, pengetahuan, keselamatan, persekitaran sosial dan kecanggihan teknologi diterima dan memuaskan kerana melebihi *Cronbach Alpha* 0.6 iaitu .778. Ujian kebolehpercayaan mengukur kekonsisten instrument yang dibangunkan untuk sesuatu konsep nilai *Cronbach Alpha* 0.6 atau lebih tinggi adalah

diterima dan memuaskan serta *Cronbach* yang paling baik adalah nilai yang semakin hampir dengan 1 (Sekaran, 2003).

Analisis korelasi

Jadual 3
Analisi korelasi

		Min individu	Min pengetahuan	Min Keselamatan	Min Sosial	Min Teknologi	Min Salah laku
Min Individu	Pearson korelasi	1					
	Sig. (2-hujung)						
	N	189					
Min Pengetahuan	Pearson korelasi	.333**	1				
	Sig. (2-hujung)	.000					
	N	189	189				
Min Keselamatan	Pearson korelasi	.279**	.072	1			
	Sig. (2-hujung)	.000	.323				
	N	189	189	189			
Min Sosial	Pearson korelasi	.356**	.130	.267**	1		
	Sig. (2-hujung)	.000	.074	.000			
	N	189	189	189	189		
Min Teknologi	Pearson korelasi	.574**	.295**	.182*	.277**	1	
	Sig. (2-hujung)	.000	.000	.012	.000		
	N	189	189	189	189	189	
Min Salah laku	Pearson korelasi	.457**	.027	.373**	.349**	.432**	1
	Sig. (2-hujung)	.000	.711	.000	.000	.000	
	N	189	189	189	189	189	189

**. Korelasi adalah signifikan pada aras kebarangkalian 0.01 (2-hujung).

*. Korelasi adalah signifikan pada aras kebarangkalian 0.05 (2-hujung).

Jadual 4

Korelasi bagi pembolehubah bersandar dengan pembolehubah tidak bersandar

Pembolehubah	Salah laku
1. Individu	.457**
2. pengetahuan	.027
3. Keselamatan	.373**
4. Sosial	.349**
5. Teknologi	.432**

Analisis korelasi Pearson telah digunakan untuk menguji hubungan linear antara pembolehubah bersandar salah laku dengan 5 pembolehubah tidak bersandar iaitu, individu, pengetahuan, keselamatan, sosial dan teknologi di dalam kajian ini. Hasil analisis korelasi adalah seperti dalam jadual 4 diatas. Terdapat satu dimensi bagi pembolehubah bersandar iaitu salah laku pelajar. Kajian mendapati setiap pembolehubah tidak bersandar menunjukkan korelasi positif yang signifikan dengan pembolehubah bersandar. Menurut Hinkle (1988), nilai koefisien korelasi Pearson (*r*) antara .5 hingga .6 dikatakan sederhana tinggi, nilai *r* antara .3 hingga .4 adalah rendah,

manakala nilai r di antara .1 hingga .2 dikatakan hubungan yang lemah. Oleh itu pembolehubah individu, keselamatan, sosial dan teknologi menunjukkan tahap yang rendah dan pengetahuan berada pada tahap yang lemah. Secara keseluruhan, berdasarkan analisis korelasi Pearson boleh disimpulkan bahawa wujud perkaitan linear positif yang signifikan antara pembolehubah tidak bersandar dengan salah laku pelajar seperti dalam jadual diatas.

Analisis regresi

Faktor-faktor penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar

Jadual 5
Keputusan regresi

Pembolehubah	Standardized Beta	T	Sig
Individu	.249	3.211	.002
pengetahuan	-.167	-2.638	.009
Keselamatan	.229	3.637	.000
Sosial	.151	2.323	.021
Teknologi	.256	3.487	.001
R ²		.357	
Adjusted R ²		.340	
F		20.359	

Jadual 5 di atas merupakan keputusan analisis regresi, didapati bahawa terdapat hubungan yang signifikan antara faktor-faktor individu, keselamatan, persekitaran sosial, kecanggihan teknologi dan salah laku, di mana teknologi ($\beta = .256$, $p = .001$) merupakan faktor yang mempengaruhi salah laku dan diikuti oleh faktor individu, keselamatan, sosial dan pengetahuan. Tetapi faktor pengetahuan mempunyai pengaruh hubungan yang negatif dengan salah laku. Pembolehubah Teknologi merupakan faktor yang paling tinggi kerana kecanggihan teknologi memudahkan pelajar untuk mengakses internet dengan mudah. Keputusan kajian menunjukkan ramai responden mempunyai telefon bimbit dan komputer riba. Hal ini menyebabkan pelajar mudah untuk melayari internet. Dengan kemudahan yang ada, pelajar akan terjebak dalam salah laku jenayah siber melalui penggunaan internet tanpa kawalan. Faktor pengetahuan mempunyai pengaruh hubungan yang negatif dengan salah laku kerana sekiranya pelajar mempunyai pengetahuan yang tinggi dalam etika penggunaan internet, mereka tidak cenderung untuk melakukan salah laku jenayah siber. Pelajar yang kurang berpengetahuan dalam etika penggunaan ICT lebih cenderung untuk terlibat dalam jenayah siber.

CADANGAN DAN KESIMPULAN

Ringkasan kajian

Kajian ini dijalankan adalah bagi mengenalpasti faktor-faktor penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar di Universiti Utara Malaysia. Objektif kajian telah berjaya dicapai melalui kajian soal selidik dari responden pelajar UUM. Penggunaan internet banyak memberi kesan yang positif dan negatif kepada pengguna, tetapi terdapat beberapa faktor yang menyebabkan pengguna terlibat dalam salah laku ICT.

Cadangan penambahbaikan

Antara cadangan penambahbaikan kajian ini adalah seperti yang berikut:

1. Kajian pada masa akan datang boleh dilakukan dengan menggunakan kaedah lain seperti kaedah kualitatif.
2. Kajian pada masa akan datang perlu mengenalpasti faktor lain yang mempengaruhi penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar di UUM.
3. Kajian pada masa akan datang perlu dijalankan kepada pelajar dari Universiti lain dan lebih ramai responden diperlukan.

KESIMPULAN

Kajian ini dijalankan untuk mengenalpasti faktor-faktor penyalahgunaan ICT dalam kalangan pelajar di UUM. Dapatan kajian, mendapati bahawa faktor-faktor seperti individu, pengetahuan, keselamatan, persekitaran sosial dan kecanggihan teknologi merupakan punca kepada pelajar terlibat dalam salah laku ICT. Oleh itu semua pihak perlu bekerjasama dalam mengatasi masalah salah laku dalam penggunaan internet. Penggunaan internet perlu dikawal supaya tidak memberi kesan yang negatif kepada semua pengguna.

RUJUKAN

- Daniel, Z. (2009). *Tata Cara Penggunaan dan Keselamatan ICT*. Retrieved from <https://www.scribd.com/doc/272690970/SPA-2-2009-Tatacara-Penggunaan-Dan-Keselamatan-ICT-KKM>
- Harper, C. (2002). *The New Mass Media*. New York: Houghton Mifflin Com.
- Hinkle, D. E. (1988). *Applied Statistic for Behavioral Sciences*. USA: Houghton Mifflin Company.
- Hui, H. S. (2009, July 20). *blogspot*. Retrieved from blogspot.web site: <http://jomkepoh.blogspot.my/2009/07/definisi-tentang-teknologi-maklumat-dan.html>
- Ismail, S. A. (2001). Pengaruh dan kesan aktiviti seks siber di kalangan pengguna internet di Malaysia. 1-25.
- Jamaludin, H. H. (2003). *eprints.utm*. Retrieved from eprints.utm.web site: [http://eprints.utm.my/9898/5/HayatiATalib2002_AplikasiTeknologiMaklumat\(IT\)dalamPengurusanOrganisasi.pdf](http://eprints.utm.my/9898/5/HayatiATalib2002_AplikasiTeknologiMaklumat(IT)dalamPengurusanOrganisasi.pdf)
- Kosmo. (2016, November 24). *Budaya sebar berita palsu di laman sosial*. Retrieved from Rencana Utama.Web Site: http://www.kosmo.com.my/kosmo/content.asp?y=2015&dt=0323&pub=Kosmo&sec=Rencana_Utama&pg=ru_01.htm
- Latif, A. Y. (2005). *Membentuk Identiti Remaja*. Pahang: PTS Profesional Publishing Sdn.Bhd.

- Liaw, D. J. (2012, 7 4). *Tempias kecanggihan teknologi maklumat*. Retrieved from ww1.utusan.web site:
http://ww1.utusan.com.my/utusan/Rencana/20120704/re_03/Tempias-kecanggihan-teknologi-maklumat
- Metro. (2015). *Statistik moral remaja kita*. Retrieved from Metro.com.Web site:
<http://www.hmetro.com.my/node/36116>
- Mhd Zailani Mohd Yusoff & Rosnaini Hamid. (2012). Dinamika Sains Pemikiran dan Etika. In *Teori- Teori Etika* (p. 153). Kedah: Bitara Media.
- Mulyani, D. C. (2014). Penyalahgunaan Teknologi sebagai Sarana Komunikasi di Kalangan Mahasiswa Departemen Pendidikan Khusus Angkatan 2014.
- Niaga, T. M. (2012). *Majalah Niaga*. Retrieved from Majalahniaga.com.Web Site:
<http://www.majalahniaga.com/kajian-terhangat-statistik-jual-beli-secara-online-di-malaysia-2012-infografik.html>
- Rashid, J. H. (2012). Ketagihan Penggunaan Internet Di Kalangan Remaja Sekolah. *Journal of Technical, Vocational & Engineering Education*, 23-43 .
- Roslan, Z. S. (2011). Faktor-faktor yang Mempengaruhi Remaja Terlibat dalam.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business (4th ed.)*. Singapore: John Wiley & Sons Inc.
- Shan, H. Y. (2012, OKTOBER 26). *Penyalahgunaan Teknologi dalam Kalangan Belia*. Retrieved from bravogroup214.blogspot.Web site:
<http://bravogroup214.blogspot.my/2012/10/penggunaan-teknologi-dalam-kalangan.html>
- Shis, M. A. (2010). Kajian Gejala Sosial di kalangan Pelajar Institusi Pengajian Tinggi yang Menetap di Kolej Sembilan (K9), Kolej Sepuluh (K10), dan Kolej Perdana (KP) Universiti Teknologi Malaysia.
- Sulaiman, Z. B. (1995). Pengurusan Pencapaian Akademik.
- Zila. (2009, December). *Perkembangan ICT Di Malaysia*. Didapatkan dari perkembanganictdimalaysia.blogspot.web site:
<http://perkembanganictdimalaysia.blogspot.my/2009/12/teknologi-maklumat-dalam-pendidikan.html>.